

OVER DE INVLOED VAN KAPITAALBEZIT OP HET BIEDEN VAN BURENHULP

**Een kwantitatieve studie naar de invloed van economisch, cultureel en sociaal kapitaal
van een individu op de hoeveelheid en het type hulp die worden geboden aan burens**

Naam (st. nr.): Gina Zoetendaal (4030478)
Universiteit: Universiteit Utrecht
Opleiding: Master Arbeid, Zorg en Participatie
Begeleidend docent: Marcel Hoogenboom
Tweede lezer: René van Rijsselt
Datum: 17 augustus 2017
Aantal woorden: 8505

Universiteit Utrecht

Gemeente Utrecht

ABSTRACT

Achtergrond: Door de decentralisatie van zorg wordt er meer gevraagd van de sociale omgeving van mensen, waaronder burenen. Er is weinig inzicht in de invloed van kapitaalbezit op het bieden van hulp aan burenen. Het doel van dit onderzoek was om het effect te meten van economisch, cultureel en sociaal kapitaal op de frequentie en het type hulp aan burenen. **Methode:** Data is verzameld met behulp van een kwantitatief onderzoek in een Nederlandse buurt. In totaal deden 309 mannen en vrouwen mee tussen de 20 en 96 jaar. **Resultaat:** De resultaten laten zien dat de kapitaalvormen geen effect hebben op het type hulp aan burenen. Het aantal contacten in de buurt en leeftijd laten positieve effecten zien op burenhulp. Wanneer wordt gekeken naar de frequentie van de hulp, hangt sociaal kapitaal negatief samen met burenhulp. Hoe hoger de sociale status van een persoon, hoe minder hulp degene biedt aan burenen. De betrokkenheid met de buurt, het aantal contacten en de diversiteit van de contacten laten positieve effecten zien. **Conclusie:** Economisch en cultureel kapitaal lijken geen effect te hebben op de frequentie en het type hulp aan burenen. Om burenhulp te stimuleren, kan beleid zich focussen op het sociaal kapitaal in de buurt.

Sleutelwoorden: Bourdieu, economisch kapitaal, cultureel kapitaal, sociaal kapitaal, hulp, betrokkenheid buurt, contacten buurt, burenen.

INLEIDING

Sinds de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2007 zijn gemeenten verantwoordelijk voor verschillende zorgtaken (Rijksoverheid, 2017). Door de decentralisatie van de zorg wordt er meer beroep gedaan op de sociale omgeving van mensen. Het aantal informele hulpgevers is echter niet toegenomen met de invoering van de vernieuwde Wmo in 2015 (SCP, 2017a). Daarbij blijkt dat ongeveer 8% van de Nederlanders meer ondersteuning nodig heeft dan nu wordt ontvangen en er wordt verwacht dat dit percentage de komende jaren zal stijgen. Het is dus van belang dat de sociale omgeving van hulpbehoevenden wordt geactiveerd.

Dit onderzoek focust zich op buurtgenoten, omdat zij geen verre afstanden hoeven te overbruggen. Zij kunnen daardoor relatief eenvoudig hulp bieden aan andere buurtgenoten. Daarnaast heeft zo goed als iedereen buren, terwijl niet iedereen vrienden of familie heeft. Het is relevant om te weten hoe burenhulp gestimuleerd kan worden, zodat beleid gericht op het bieden van ondersteuning door informele kringen kan worden ontwikkeld.

Er zijn in de literatuur aanwijzingen gevonden dat de sociale klasse waarin iemand zich bevindt een rol speelt bij het bieden van hulp aan buren. Meerdere onderzoeken laten zien dat mensen met een hoog inkomen eerder helpen dan mensen met een laag inkomen (Levin- Waldman, 2013; Kanne et al., 2013; Foster-Bey, 2008). In het artikel van Koolen (2014) wordt juist aangehaald dat rijkere mensen niet gewend zijn aan crisis en daardoor minder investeren in sociale netwerken die ze zouden kunnen ondersteunen. Ook wordt regelmatig het verschil tussen laag- en hoogopgeleiden uitgelicht (CBS, 2016; Veldboer, 2010; SCP, 2009). Het is onduidelijk hoe de sociale klassen samenhangen als het gaat om het bieden van hulp. Daarnaast is er nog niet specifiek ingegaan op welke dimensies binnen sociale klasse invloed hebben op het bieden van hulp aan buren. In dit onderzoek wordt daarom het effect van bezit op het bieden van hulp aan buren onderzocht en wat de verschillen zijn tussen sociale klassen.

De kapitaaltheorie van Pierre Bourdieu (1986) maakt het mogelijk om drie dimensies te onderzoeken. Hij maakt onderscheid tussen drie kapitaalvormen: economisch, cultureel en sociaal kapitaal. Deze kapitaalvormen kunnen elkaar versterken en kunnen worden ingewisseld voor iets bruikbaar voor het individu. In dit onderzoek wordt verder ingegaan op de kapitaaltheorie, omdat deze theorie mogelijk inzicht kan bieden of de ene persoon meer helpt dan de ander. Aan de hand van de kapitaaltheorie van Bourdieu (1986) is de volgende

onderzoeksvraag opgesteld: *In hoeverre hebben economisch, cultureel en sociaal kapitaal van een individu invloed op het type en de hoeveelheid hulp die worden geboden aan burenen?*

THEORETISCH KADER

Eerst wordt er in het theoretisch kader de soorten hulp toegelicht. Vervolgens komt de sociale stratificatie aan bod en wordt er dieper ingegaan op het economisch, cultureel en sociaal kapitaal van Bourdieu. Empirische bevindingen worden besproken waarbij de kapitaaltheorie en het bieden van hulp in verband worden gebracht. Tot slot zijn er aan de hand van het theoretisch kader een onderzoeksvraag en hypothesen opgesteld.

Soorten hulp

Het VWS (2009) maakt onderscheidt tussen formele en informele hulp. Formele hulp wordt geboden door betaalde professionals die werken vanuit een zorgorganisatie. Zij zijn gebonden aan professionele richtlijnen en kwaliteitseisen. Informele hulp wordt gegeven door mensen die niet vanuit een professioneel beroep werken (bijvoorbeeld familie, vrienden of burenen).

Daarnaast zijn er drie vormen van hulp te onderscheiden. De eerste soort hulp heeft betrekking op ondersteuning bij activiteiten in het dagelijks leven (ADL), zoals wassen, aankleden en in/uit bed komen (Wang et al., 2016). De tweede soort hulp heeft betrekking op de instrumentele activiteiten in het dagelijks leven (IADL), zoals koken, winkelen en schoonmaken (Lawton en Brody, 1969). Burenen en andere informele hulpgevers bieden voornamelijk deze vorm van hulp (SCP, 2017a; Lapierre en Keating, 2013; NAC, 2009). Tot slot is er de sociale en emotionele assistentie (SEA), welke activiteiten omvat als emotionele steun en gezelschap houden (Kahn, McGill en Bianchi, 2011).

Naast het type hulp kan ook onderscheid worden gemaakt in de hoeveelheid hulp die wordt geboden (SCP, 2017a). Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen hoe vaak iemand hulp biedt en hoeveel uur per dag, week of maand.

Sociale stratificatie

Om iets te kunnen zeggen over meerdere mensen tegelijk, kan men worden ingedeeld in groepen aan de hand van persoonlijke kenmerken. De indeling van mensen in maatschappelijke lagen wordt ook wel sociale stratificatie genoemd. Anthony Giddens (1975)

definieert een indeling in sociale klassen aan de hand van marktposities. Een marktpositie omvat eigenschappen waarmee kan worden onderhandeld, zoals goederen in de vorm van diploma's en arbeidskracht. De mensen in dezelfde klasse hebben een vergelijkbare hoeveelheid eigenschappen. Giddens maakt onderscheid tussen de onderklasse, de middenklasse en de bovenklasse.

Eerder maakten Karl Marx (in Giddens, 1975) en Max Weber (1986) ook onderscheid tussen verschillende groepen. Marx behandelde hierbij enkel de mate van het economisch bezit als bepalende factor voor klasse. Weber maakte onderscheid tussen drie vormen van sociale stratificatie, namelijk klasse, status en macht. Klasse wordt gedefinieerd als de economische positie die iemand heeft in de maatschappij en is vergelijkbaar met het kapitaal van Marx. De status van een persoon is afhankelijk van de sociale waardering van anderen. Tot slot noemt Weber macht, wat duidt op de mate van politieke invloed van een groep. Deze drie vormen van sociale stratificatie overlappen en beïnvloeden elkaar.

Pierre Bourdieu (1986) bouwde voort op deze driedeling van Weber (1968) en maakte een nieuwe indeling. Bourdieu maakt onderscheid tussen economisch, cultureel en sociaal kapitaal. De kapitaaltheorie van Bourdieu wordt in het volgende deel verder toegelicht, omdat deze theorie verschillende dimensies binnen sociale klassen behandelt die mogelijk meer inzicht bieden in waarom de ene persoon meer hulp biedt dan de ander.

Economisch, cultureel en sociaal kapitaal

Pierre Bourdieu (1986) onderscheidt drie vormen van kapitaal: economisch, cultureel en sociaal kapitaal. Economisch kapitaal relateert aan geld en eigendommen van een individu en is direct inzetbaar. De hoogte van het inkomen en het bezit van eigendommen maakt uit voor in welke groepen een individu zich beweegt.

Cultureel kapitaal houdt de cognitie en het opleidingsniveau van een individu in (Bourdieu, 1986). Bourdieu noemt drie vormen van cultureel kapitaal, namelijk de belichaamde staat, de geïnstitutionaliseerde staat en de geobjectiverde staat. De belichaamde staat houdt in dat culturele eigendommen onderdeel zijn geworden van een persoon. Het is het resultaat van levenslange socialisatie, waarbij (voornamelijk onbewust) normen, waarden, voorkeuren en vaardigheden zijn overgenomen van de naaste omgeving.

Hiernaast is er de geïnstitutionaliseerde staat, welke het onderwijssysteem omvat. Hoe makkelijk een persoon nieuwe eigenschappen aanleert, is mede afhankelijk van het

belichaamde cultureel kapitaal dat men vanuit huis meekrijgt. Door het volgen van onderwijs kan cultureel kapitaal later worden omgezet in economisch kapitaal.

De geobjectiveerde staat van cultureel kapitaal houdt de cultuurgoederen in, zoals boeken of instrumenten. De cultuurgoederen hebben symbolische waarde, die als indicatoren worden gebruikt om onderscheid te maken tussen sociale klassen.

Sociaal kapitaal wordt gedefinieerd als het geheel van potentiële hulpbronnen die voortkomen uit het bezit van een geïnstitutionaliseerd netwerk van relaties (Bourdieu, 1986). Door actief te zijn binnen een groep wordt er krediet opgebouwd waar een persoon later gebruik van kan maken. Door relaties binnen verschillende groepen te onderhouden, kan men positieve gevoelens of zelfs rechten opbouwen waarop een persoon later beroep kan doen.

De grootte van het sociaal kapitaal is afhankelijk van in hoeverre een persoon het netwerk waarin degene is aangesloten kan mobiliseren. Waar iemand toegang tot heeft, is mede afhankelijk van het economisch en cultureel kapitaal dat iemand bezit. Zo is het bijvoorbeeld voor mensen met veel economisch kapitaal mogelijk om dure hobby's uit te oefenen, waarbij zij waarschijnlijk andere welvarende mensen ontmoeten. Het netwerk dat iemand kan mobiliseren bestaat dus vaak uit homogene groepen.

De drie vormen van kapitaal kunnen worden gebruikt om iets bruikbaar of iets van waarde voor een individu te produceren (Bourdieu, 1986). Ze zijn inwisselbaar. Bijvoorbeeld door het volgen van een goede opleiding (onderdeel van het cultureel kapitaal) kan er later een hoger inkomen worden gegenereerd (onderdeel van het economisch kapitaal). De kans is groot dat diegene door middel van zijn beroep anderen ontmoet met hetzelfde beroepsniveau, welke onderdeel worden van zijn of haar netwerk (onderdeel van het sociale kapitaal).

Economisch, cultureel en sociaal kapitaal en het bieden van hulp aan burens

Nu de definities van hulp en de kapitaalvormen zijn verduidelijkt, volgt een uiteenzetting van de literatuur. Eerst wordt de literatuur besproken die een verband maakt tussen economisch kapitaal en burenhulp, vervolgens wordt hetzelfde gedaan met cultureel en sociaal kapitaal. Hierbij wordt aangegeven om welke vorm van hulp het gaat (ADL, IADL of SEA) en hoeveel hulp er wordt geboden (hoe vaak en hoeveel uur). Hoeveel hulp er concreet wordt geboden, komt in de gevonden literatuur echter nauwelijks aan bod. Vaak wordt er in termen gesproken als 'meer dan' en 'minder dan', of wordt er geen onderscheid gemaakt tussen soorten informele hulpgevers.

Kanne et al. (2013), Lapierre en Keating (2013) en NAC (2009) deden onderzoek naar burenhulp en economisch kapitaal, waarbij het voornamelijk ging over IADL. Kanne et al. (2013) laten zien dat mensen met een hoog inkomen eerder bereid zijn om in de buurt te helpen dan mensen met een laag inkomen. Het economisch kapitaal wordt hierbij echter ook sterk in verband gebracht met het opleidingsniveau.

Er zijn echter ook onderzoeken die laten zien dat mensen met een laag inkomen meer hulp bieden dan mensen met een hoog inkomen (Lapierre en Keating, 2013; NAC, 2009). In het onderzoek van Lapierre en Keating (2013) wordt niet duidelijk hoe dit werkt. In een ander onderzoek waaruit blijkt dat vooral mensen met een laag inkomen hulp bieden, gaat het voornamelijk om mensen die hulp bieden aan naaste familieleden (NAC, 2009). Het is dus mogelijk dat mensen met een laag inkomen net zo veel hulp bieden als mensen met een hoog inkomen, maar dat zij deze hulp alleen bieden aan mensen die dicht bij hun staan.

Wanneer wordt gekeken naar het cultureel kapitaal en burenhulp, wordt in de literatuur vooral het belang van geïnstitutionaliseerd cultureel kapitaal benoemd. Meerdere onderzoeken laten zien dat het opleidingsniveau van invloed is op de mate dat iemand bereid is om ondersteuning te bieden (CBS, 2016; Kanne et al., 2013; Veldboer, 2010; SCP, 2009). Ook bij deze onderzoeken is er vooral het verband gelegd met hulp bij IADL. Het SCP (2009) heeft het over zowel IADL als ook ADL.

Laagopgeleiden voelen zich vaak niet solidair met andere (vaak etnische) groepen (Hipp en Perrin, 2009). De sociale afstand, de mate waarin achtergrondkenmerken van mensen overeenkomen, is van belang voor het gevoel verbonden te zijn. Te grote verschillen tussen achtergrondkenmerken van groepen kunnen ertoe leiden dat mensen zich meer terugtrekken in een buurt (Uslaner en Brown, 2005). Over het algemeen lijkt het dat hoogopgeleiden meer sociaal vertrouwen hebben en meer verdraagzaam zijn tegenover andere groepen dan laagopgeleiden (Kanne et al., 2013; Veldboer, 2010; Uslaner en Brown, 2005). Dit geeft aan dat hoogopgeleiden eerder bereid zijn andere groepen te helpen dan laagopgeleiden. Dit betekent overigens niet dat laagopgeleiden minder hulp bieden. Wellicht dat laagopgeleiden net zo veel hulp bieden als hoogopgeleiden, maar alleen aan groepen waarmee zij zichzelf identificeren.

Meerdere onderzoeken laten resultaten zien dat het sociaal kapitaal in de buurt van invloed is op de mate van het bieden van ondersteuning in de buurt (Kanne et al., 2013; Hipp

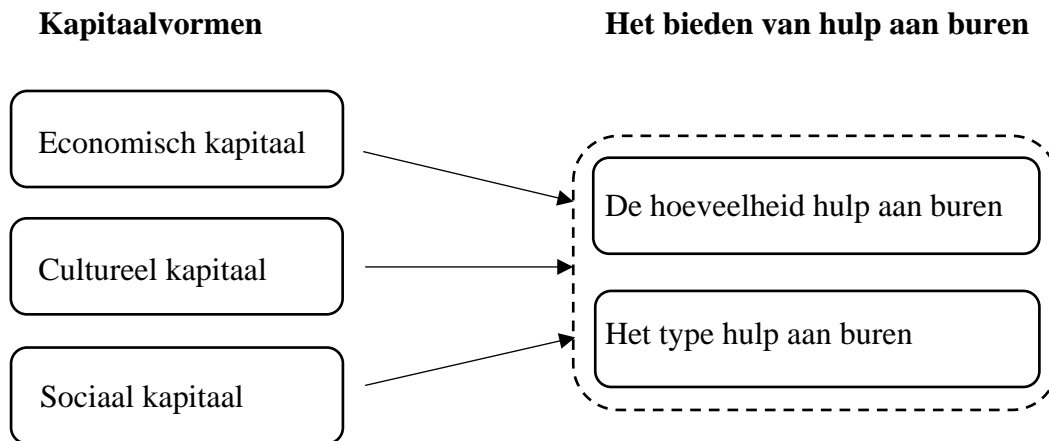
en Perrin, 2009; SCP, 2009). Bij deze onderzoeken gaat het wederom voornamelijk over hulp bij IADL.

Kanne et al. (2013) laten zien dat mensen met een laag beroepsniveau die hecht zijn met burens vaker bereid zijn om te helpen dan mensen met een laag beroepsniveau die nauwelijks contact hebben. De mensen met goed burenccontact zijn vaak personen van middelbare leeftijd en ouderen, arbeidsongeschikten of werklozen. De groep die weinig contact heeft met burens en een laag beroepsniveau heeft, heeft vaak betaald werk en een relatief laag inkomen. Zij zijn het minst bereid om hulp te bieden.

Wanneer wordt gekeken naar het sociaal kapitaal, blijken mensen met een laag beroepsniveau vaker een netwerk in de buurt te hebben dan mensen met hogere niveaus (SCP, 2009). Dit is interessant, omdat uit de onderzoeken met betrekking tot economisch en cultureel kapitaal is gebleken dat het vooral mensen uit juist de hogere klasse zijn die hulp bieden. Aan de hand van het onderzoek van het SCP (2009) kan er gesteld worden dat het sociaal kapitaal in de buurt zeker voor mensen uit de lage klasse van belang is.

Onderzoeksvraag

Door decentralisatie van de zorg hebben gemeenten de opdracht om ondersteuning op lokaal niveau te organiseren. Dit kan mede worden bereikt door de sociale basis van mensen te versterken en ondersteuning door burens te laten geven. De literatuurstudie biedt inzicht in de verschillen in hulpaanbod tussen mensen met veel en weinig economisch, cultureel en sociaal kapitaal. Over het algemeen wordt er in de literatuur gesteld dat hoe meer kapitaal iemand bezit, hoe groter de kans is dat degene hulp biedt aan een buurtgenoot. In de literatuur wordt echter nauwelijks gesproken over de frequentie van hulp aan burens. Daarnaast zijn tot zover bekend het economisch, cultureel en sociaal kapitaal nog niet tegelijkertijd onderzocht en met elkaar vergeleken. Dit leidde tot de volgende onderzoeksvraag: *In hoeverre hebben economisch, cultureel en sociaal kapitaal van een individu invloed op het type en de hoeveelheid hulp die worden geboden aan burens?* In figuur 1 staat het conceptueel model van dit onderzoek weergegeven gevolgd door de hypothesen.

Figuur 1. Conceptueel model van de kapitaalvormen in relatie met het bieden van hulp aan burens uitgesplitst in type en hoeveelheid.

Hypothese 1: Hoe meer economisch, cultureel of sociaal kapitaal een persoon heeft, hoe meer hulp degene biedt aan een buurtgenoot.

Hypothese 2: Hoe meer economisch, cultureel of sociaal kapitaal een persoon heeft, hoe groter de kans dat degene hulp biedt bij ADL, IADL of SEA aan een buurtgenoot.

DATA EN METHODE

Procedure

Om de invloed van het economisch, cultureel en sociaal kapitaal te bepalen, is er gebruik gemaakt van kwantitatief onderzoek. Er is gekozen voor een vragenlijst, omdat de concepten in dit onderzoek duidelijk gedefinieerd en toetsbaar zijn. Met een vragenlijst kunnen er in een korte tijd veel mensen worden bevraagd en kunnen eigenschappen van mensen in kaart worden gebracht (Neuman, 2011).

De vragenlijst is verspreid in de buurt Voordorp in Utrecht, dat 1405 huishoudens telt. Bij elk huishouden is een envelop bezorgd met daarin een uitnodigingsbrief met een link naar de online vragenlijst (zie bijlage A), een papieren vragenlijst (zie bijlage B) en een antwoordenvolp. De online vragenlijst was identiek aan de papieren vragenlijst. Men kon kiezen welke variant hij of zij wilde invullen. De beantwoorde vragenlijsten zijn ingevoerd en geanalyseerd in het programma SPSS (versie 24). De strategie van de vragenlijst is bijgevoegd in bijlage C en het datacollectie-rapport in bijlage D.

Participanten

De doelgroep omvat mannen en vrouwen van 18 jaar en ouder. Er is voor deze brede doelgroep gekozen, omdat burenhulp zich niet beperkt tot een specifieke groep. De leeftijdsgrens van 18 jaar en ouder is aangehouden, omdat jongeren vaak nog geen zelfstandig bestaan leiden waardoor de klasse niet goed kan worden bepaald. Hiernaast hebben jongeren volgens de wet toestemming nodig hebben van een ouder/voogd om mee te kunnen doen aan een onderzoek. Deze ondergrens wordt tevens veel gebruikt in andere buurtonderzoeken (SCP, 2017a; Kanne et al., 2013; Levin- Waldman, 2013; Eijck en Kraaijkamp, 2009; Hipp en Perrin, 2009; NAC, 2009). Er is geen bovengrens gehanteerd, omdat het niet eenduidig is vanaf welke leeftijd iemand niet meer kan helpen.

Instrumenten

Hoeveelheid hulp. Om de hoeveelheid hulp te meten, is er gevraagd hoeveel buurtgenoten de respondent heeft geholpen het afgelopen jaar, hoeveel keer iemand gemiddeld hulp gaf per week en hoeveel uur (SCP, 2017a). Zie bijlage B voor de vragenlijst.

Type hulp. De respondenten is gevraagd of ze hulp hebben geboden aan één of meerdere buurtgenoten het afgelopen jaar. Hiervoor zijn verschillende activiteiten gegeven die ADL, IADL en SEA specificeren. Activiteiten die vallen onder ADL zijn afkomstig uit het onderzoek van Wang et al. (2016). Activiteiten die vallen onder IADL zijn overgenomen uit het onderzoek van Lawton en Brody (1969). Hoewel dit oude literatuur is, wordt er nog regelmatig gebruik gemaakt van deze activiteitenindeling (Lutomski et al., 2015; Salter, Cutter, Tyry en Vollmer, 2010). Voor de operationalisering van SEA is er gebruik gemaakt van de activiteiten uit het onderzoek van Kahn et al. (2011), omdat deze lijst het meest compleet en eenduidig is in vergelijking met andere onderzoeken (Jacobson et al., 2017; Eom et al., 2013). De lijst is aangevuld met “een luisterend oor bieden”, omdat dit in latere onderzoeken gebruikt is (Jacobson et al., 2017; Lin et al., 2015). Tot slot zijn de volgende antwoordopties toegevoegd: ‘Anders namelijk’ en ‘Ik heb geen hulp gegeven aan een buurtgenoot het afgelopen jaar’.

Achtergrondkenmerken hulpontvanger. Er is gevraagd naar het geslacht, (een schatting van) de leeftijd, de gezondheid en het land van herkomst van de hulpvrager en zijn/haar ouders (SCP, 2006). Deze concepten zijn op dezelfde manier gevraagd als aan de respondent.

Motivatief hulp. Er is gevraagd naar de motivatie van de respondenten om wel of niet burenhulp te bieden waarbij meerdere antwoordcategorieën zijn gegeven. De antwoordcategorieën zijn afkomstig uit de onderzoeken van Bochove en Verhoeven (2014) en de Klerk et al. (2015).

Economisch kapitaal. Bourdieu (1969) omschrijft het economisch kapitaal als het geld en vermogen van een persoon. Hierbij is bijvoorbeeld gevraagd naar het maandelijks netto-inkomen. Het economisch kapitaal van een persoon is gemeten met behulp van de vragenlijst van Jaeger en Holm (2007). Gezien het onderzoek van Jaeger en Holm in Denemarken is uitgevoerd, zijn de antwoordcategorieën aangepast van Deense kronen naar euro's. Om een vergelijkbare Nederlandse schaal te ontwerpen, is er gebruik gemaakt van verschillende gegevens van het CBS (2017a; 2016a; 2014a; 2012). Hierbij is gekeken naar gemiddelden en modalen en is er een inschatting gemaakt van de onder- en bovengrenzen van het individueel netto maandinkomen en huiswaarden. Hoe dit is gedaan, wordt hieronder toegelicht. Hiernaast is gevraagd naar autobezit en de waarde en het bezit van een vakantiehuis, (sta)caravan of camper.

Eerst is er gevraagd naar het individueel netto maandinkomen. Er is een schaal opgesteld waarbij rekening is gehouden met het modale inkomen en de armoedegrens (CBS, 2014). Net als in het onderzoek van Jaeger en Holm (2007) is er een vijfpuntenschaal gemaakt. Antwoorden variëren van 'minder dan 1200 euro netto per maand' (0) tot '2.700 euro netto per maand of meer' (5). Ook is het antwoord 'Ik weet het niet/Dat wil ik liever niet zeggen' toegevoegd, zodat respondenten die deze vraag niet willen beantwoorden, toch de vragenlijst afronden.

Vervolgens is er gevraagd of de respondent in het bezit is van een huis en zo ja, wat de huiswaarde is. De verdeling die in dit onderzoek is gebruikt, is vergelijkbaar met de verdeling die het CBS (2017a) hanteert. De schaal van het CBS is aangepast, zodat er een vijfpuntenschaal kon worden geconstrueerd. Dit is in lijn met het onderzoek van Jaeger en Holm (2007). Antwoorden variëren van 'Ik bezit geen huis' (0) tot 'Ja, ter waarde van meer dan 400.000 euro of meer' (5). Wederom is het antwoord 'Ik weet het niet/Dat wil ik liever niet zeggen' toegevoegd.

Vervolgens is er gevraagd naar autobezit en de waarde hiervan. Kosten van auto's kunnen zeer variëren, waardoor het lastig was om een goede schaalverdeling te maken. De waarde van een auto daalt namelijk vrij snel (CBS, 2016a). Om deze reden is er gekozen voor

een maximale waarde van 5.000 euro of meer. Net als in het onderzoek van Jaeger en Holm (2007) is er een 5 puntenschaal gemaakt. Antwoorden variëren van ‘Ik bezit geen auto’ (0) tot ‘Ja, ter waarde van meer dan 5.000 euro of meer’ (5). Wederom is het antwoord ‘Ik weet het niet/Dat wil ik liever niet zeggen’ toegevoegd.

Tot slot is er gevraagd naar het bezit van een vakantiehuis, (sta)caravan of een camper (dummy) (CBS, 2012).

Cultureel kapitaal. Bourdieu (1969) maakt onderscheid tussen drie culturele kapitaalvormen: geïnstitutionaliseerd, belichaamd en geobjectiveerd cultureel kapitaal. Voor de operationalisering is gebruik gemaakt van het onderzoek van Jaeger en Holm (2007). Het geïnstitutionaliseerde cultureel kapitaal is gemeten aan de hand van het opleidingsniveau met behulp van een vijfpuntenschaal met ‘Basisschool’ (0) als laagste niveau en ‘Hoger onderwijs (hbo/wo)’ (5) als hoogste niveau.

Belichaamd cultureel kapitaal is gemeten aan de hand van het aantal talen dat iemand spreekt (0=1, 1=2 2=3 of meer), het aantal kranten dat wordt gelezen (0=0, 1=1, 2=2 of meer), het lezen van fictieboeken (dummy) en de interesse in kunst (dummy).

Geobjectiveerd cultureel kapitaal is niet gemeten, omdat deze variabele zeer weinig is gebruikt (De Clercq et al., 2016; Pinxten en Lievens, 2014; Jaeger en Holm, 2007; Savage et al., 2007). Eijck en Kraaykamp (2009) maken wel gebruik van geobjectiveerd cultureel kapitaal, echter gebruiken zij verouderde concepten die teruggaan naar de jaren 80. Het is niet zeker hoe geobjectiveerd cultureel kapitaal van nu zich verhoudt tot de objecten die bepaald zijn in de jaren 80. Tot slot zijn er weinig complete instrumenten beschikbaar. Zoals Eijck en Kraaykamp (2009, p178) aangeven: “Hoewel Bourdieu (1989) drie vormen van cultureel kapitaal onderscheidt [...], pikken onderzoekers vaak alleen de meest bruikbare, of eenvoudigst meetbare, vorm(en) van cultureel kapitaal uit dit rijtje. Vaak hanteert men dus een partiële operationalisering van het concept cultureel kapitaal, die niettemin vaak wordt geïnterpreteerd alsof deze het gehele concept representeert.” Dit is tevens het geval voor recente onderzoeken. Er is gekozen om niet zelf een instrument te ontwikkelen, omdat er veel objecten zijn die cultureel kapitaal mogelijk kunnen meten. Het vergt meer onderzoek, waarvoor er in dit onderzoek geen ruimte is.

Sociaal kapitaal. Bourdieu (1969) definieert sociaal kapitaal als het geheel van bestaande of potentiële hulpbronnen die voortkomen uit het bezit van een geïnstitutionaliseerd netwerk. Sociaal kapitaal is gemeten met behulp van de vragenlijst van Van der Gaag, Snijders en Flap (2004), omdat deze prestigeverdeling het meest recent is en gericht is op

Nederland. Er is gevraagd welke beroepen momenteel worden uitgevoerd door familieleden, vrienden of kennissen. Elk beroep heeft een score: hoe hoger de score, hoe hoger de status van het netwerk (zie tabel 1). De sociale klasse is berekend door de punten bij elkaar op te tellen en te delen door het totaal aantal bekenden met één van de beroepen.

Tabel 1.

Prestigeverdeling van beroepen.

Advocaat (86)	Verzekeringsagent (52)
Dokter (84)	Boekhouder/Accountant (52)
Beleidsmaker (82)	Muzikant/artiest/schrijver (45)
Technicus (76)	Verpleegkundige (44)
Informatietechnoloog ICT-er (68) *	Machinist (44)
Manager (67)	Kapper (39)
Directeur (67)	Kok (39)
Vakbondsmanager (66)	Boer (36)
Wetenschapper (65)	Ploegleider/Voorman (27)
Hogere ambtenaar (64)	Postbezorger (26)
Makelaar (64)	Vrachtwagenchauffeur (26)
Monteur (63)	Verkoopmedewerker (22)
Leraar (62)	Schoonmaker (20)
Politieagent (54)	Ongeschoolde arbeider (15)
Secretariaatsmedewerker (52)	Bouwvakker (15)

Bron: van der Gaag, Sniijders en Flap (2004).

**Het beroep 'informatietechnoloog' is een verouderd beroep en is daarom vervangen door 'ICT-er'.*

Sociaal kapitaal in de buurt. Er is gevraagd naar hoeveel buurtgenoten de respondent kent, waarbij zes antwoordmogelijkheden zijn gegeven van 0 (0) tot meer dan 6 (6) (Verwey-Jonker Instituut, 2006). Daarnaast zijn er twee stellingen voorgelegd. De eerste stelling gaat in op in hoeverre men zich betrokken voelt bij de buurt. De tweede stelling gaat in op in hoeverre er diversiteit is binnen de contacten. Beide stellingen hebben vier antwoordmogelijkheden variërend van 'helemaal mee eens' (0) tot 'helemaal mee oneens' (3).

Controlevariabelen. De respondent wordt gevraagd naar geslacht (dummy), leeftijd en het land van herkomst van de respondent en zijn of haar ouders (SCP, 2006).

Validiteit en betrouwbaarheid

Er zijn verschillende inspanningen geleverd om de validiteit en betrouwbaarheid te verhogen. Om de interne validiteit te waarborgen, is er zoveel mogelijk gebruik gemaakt van gevalideerde instrumenten. In één geval was er geen goed instrument beschikbaar (geobjectiveerd cultureel kapitaal). Soms zijn antwoordcategorieën vertaald naar Nederlandse schalen (inkomen, huiswaarde, autowaarde) of uitgebreid (SEA).

Om de externe validiteit te verhogen, is er een buurt geselecteerd die een hoge representativiteit heeft voor de Nederlandse bevolking. Vrouwen (61%), mensen tussen de 40 en 65 (60%) en hoogopgeleiden (79%) zijn in dit onderzoek over-representatief (zie tabel 2). Door de over-representatie van bepaalde groepen, is de externe validiteit laag.

Tot slot is de betrouwbaarheid van dit onderzoek laag. Zo scoorden de variabelen economisch en cultureel kapitaal een lage Cronbach's alpha ($\alpha=.423$ en $\alpha=.555$). Daartegenover is de variabele sociaal kapitaal wel betrouwbaar ($\alpha=.844$).

Analyse

Voor de analyse is het programma SPSS (versie 24) gebruikt. Om de data te analyseren, zijn er vier stappen genomen. Eerst zijn missende waarden gecodeerd waarbij onderscheid is gemaakt tussen vragen die niet van toepassing zijn, 'weet ik niet/dat wil ik liever niet zeggen' en niet ingevulde antwoorden. Ten tweede is er een bevestigende factoranalyse uitgevoerd om te analyseren of de verschillende items economisch en cultureel kapitaal vormen. Ten derde is het effect van economisch, cultureel en sociaal kapitaal op de hoeveelheid hulp geanalyseerd met behulp van een logistische en een multiële regressie. Vooraf is gecontroleerd of er is voldaan aan de voorwaarden voor het uitvoeren van een regressieanalyse. Aan deze voorwaarden is voldaan, behalve voor ADL en IADL. Deze variabelen voldoen niet aan homoscedasticiteit. Dit betekent voor de analyse van ADL en IADL dat de significantietoetsen onbetrouwbaar zijn. De logistische regressie maakte het mogelijk om verbanden te vinden tussen kapitaalbezit en het wel of geen burenhulp bieden (dummy). De multiële regressie maakte het mogelijk om verbanden te vinden tussen kapitaalbezit en de frequentie van de hulp (ratio meetniveau). Tot slot is het effect van de drie kapitaalvormen op het type hulp (ratio meetniveau) geanalyseerd met behulp van multiële regressies. Er zijn variabelen aangemaakt voor ADL, IADL en SEA, waarbij de hulptaken gescoord zijn met '1'. Hierdoor konden de hulptaken worden opgeteld en konden ADL, IADL en SEA worden gescoord. Bij de hypothesen is er gecontroleerd op sekse, leeftijd en afkomst.

Preliminare analyses

Er is een bevestigende factoranalyse uitgevoerd om te controleren of economisch en cultureel kapitaal worden waargenomen aan de hand van de verschillende items. Dit is niet gedaan bij sociaal kapitaal, omdat dit berekend is aan de hand van een rekensom met dummyvariabelen. Een factoranalyse was daarom niet geschikt. De items voor economisch en cultureel kapitaal zijn ingevoerd in een *principal component* factoranalyse met Oblimin rotatie en gefixeerd tot twee factoren. Uit deze analyse bleek dat het item 'kranten' onvoldoende laadde op cultureel kapitaal (.268). Deze item is verwijderd en de analyse is nogmaals uitgevoerd. Vervolgens bleek 'inkomen' dubbel te laden, waarbij er een hogere lading was bij cultureel kapitaal (.473). Ook deze item is daarom verwijderd. Door het verwijderen van deze items is de betrouwbaarheid voor de onderliggende factoren verhoogd. Aan de hand van de factoranalyse bleven de items huisbezit, autobezit en vakantiehuisbezit over voor het berekenen van economisch kapitaal. Bij cultureel kapitaal werden de items opleidingsniveau, talen, fictieboeken en interesse in visuele kunst meegenomen.

Vervolgens is Cronbach's alpha berekend en bleek dat de betrouwbaarheid van economisch kapitaal verhoogd kon worden bij het verwijderen van het item 'vakantiehuisbezit'. Desondanks bleef de betrouwbaarheid van economisch kapitaal slecht ($\alpha=.423$). De betrouwbaarheid van cultureel kapitaal is matig ($\alpha=.555$) en van sociaal kapitaal is goed ($\alpha=.844$).

RESULTATEN

Om de invloed van het economisch, cultureel en sociaal kapitaal te bepalen, is er gebruik gemaakt van kwantitatief onderzoek. Aan de hand van de literatuur zijn er twee hypothesen opgesteld. Eerst worden er beschrijvende statistieken weergegeven, vervolgens komen de analyses van de hypothesen aan bod.

Beschrijvende statistieken

Het onderzoek is uitgevoerd in Voordorp in Utrecht, een buurt waarvan de representativiteit voor de Nederlandse bevolking tamelijk hoog is (zie tabel 2). Er is gelet op de verdeling tussen sekse, leeftijd, afkomst en inkomen. Het opleidingsniveau kon met de beschikbare gegevens niet worden gecontroleerd. Wanneer er wordt gekeken naar inkomen, lijken de inwoners van Voordorp iets welvarender dan de gemiddelde Nederlander.

In totaal hebben 349 respondenten de vragenlijst ingevuld. Het aantal volledig ingevulde vragenlijsten telt 309. Vragenlijsten waren onvolledig door het vervroegd beëindigen van de online vragenlijst of door het ontbreken van gegevens bij vragen over kapitaalbezit. Meer vrouwen (63%) dan mannen deden mee. De gemiddelde leeftijd was 56 jaar (SD = 14,37). De leeftijden liepen uiteen van 20 tot 95 jaar, waarvan voornamelijk mensen tussen de 40 en 65 jaar de vragenlijst invulden (61%). De meesten zijn van Nederlandse afkomst (85%) en/of zijn hoogopgeleid (79%).

Tabel 2.

Inwonerskenmerken van Nederland en Voordorp in percentages, uitgesplitst in sekse, leeftijd, afkomst, inkomen en opleidingsniveau.

		Nederland	Voordorp	N (Aantallen)
Sekse	Man	50%	48%	38% (116)
	Vrouw	50%	52%	63% (193)
Leeftijd	0 tot 20 jaar	22%	16%	-
	20 tot 40 jaar	25%	37%	16% (48)
	40 tot 65 jaar	35%	37%	61% (188)
	65 en ouder	18%	11%	23% (70)
Etniciteit	Autochtoon	78%	78%	86% (263)
	Allochtoon	22%	22%	14% (44)
Inkomen	Inkomen per inkomensontvanger	37 200	40 200	-
	Onder of rond sociaal minimum	10%	3%	-
Opleidingsniveau	Lager onderwijs	30%	-	6% (18)
	Middelbaar onderwijs	40%	-	15% (45)
	Hoger onderwijs	30%	-	79% (246)

Bron: CBS (2017c; 2017d; 2017e).

Ongeveer de helft (52%) van de respondenten gaf aan hulp te bieden aan een buurtgenoot. Respondenten die niet helpen, geven voornamelijk aan dat ze geen buurtgenoten kennen die hulp nodig hebben (73%), gevolgd door dat men geen tijd heeft (17%).

Respondenten die hulp bieden, helpen gemiddeld twee burens, helpen twee keer in de drie weken voor 43 minuten per week. De meesten bieden hulp omdat ze iets willen doen voor een ander (61%) en/of hopen dat anderen dit later terug zullen doen (23%). De hulp bestond voornamelijk uit sociaal- emotionele assistentie (SEA, bijvoorbeeld emotionele steun bieden) (76%), gevolgd door instrumentele hulp in het dagelijks leven (IADL, denk aan boodschappen doen of het huishouden) (45%) en tot slot bij activiteiten in het dagelijks leven (ADL, zoals wassen en aankleden) (15%).

Vooraf vrouwen worden geholpen (74%) en buurtgenoten met een Nederlandse afkomst (85%). Gemiddeld zijn de hulpontvangers 62 jaar ($SD = 15,46$). Meestal hebben zij geen beperking (36%). Zo wel, dan betreft het ouderdomsklachten (27%), een langdurige lichamelijke beperking (19%), een tijdelijke lichamelijke beperking (12%), een psychosociaal probleem (11%), een terminale ziekte (6%), een psychische aandoening of geheugenproblemen (6%) of een verstandelijke beperking (1%).

Resultaten hypothesen

In deze paragraaf komen de analyses van de hypothesen aan bod. Hoewel de betrouwbaarheid van economisch en cultureel kapitaal laag is, is er bij gebrek aan beter gekozen om de verdere analyses uit te voeren.

Hypothese 1: Hoe meer economisch, cultureel of sociaal kapitaal een persoon heeft, hoe meer hulp degene biedt aan een buurtgenoot.

Om de samenhang tussen kapitaalbezit en het wel of niet bieden van burenhulp te toetsen, is er eerst een logistische regressie uitgevoerd (zie tabel 3). Er zijn geen verbanden gevonden tussen de kapitaalvormen en het bieden van burenhulp. Eén onderdeel van sociaal kapitaal in de buurt laat wel significante effecten zien. Zo blijkt dat het aantal contacten positief samenhangt met burenhulp ($B=.603, p<.05$). Hiernaast hangt leeftijd positief samen met burenhulp ($B=.050, p<.05$). Dit betekent dat hoe meer contacten iemand in de buurt heeft en/of hoe ouder een persoon is, hoe groter de kans is dat degene burenhulp biedt.

Om de samenhang tussen kapitaalbezit en de frequentie van burenhulp te toetsen, is er een multipele regressie uitgevoerd (tabel 4). Er zijn significante regressies gevonden ($F(9, 133)=4.022, p<.000, R^2=.214$). Wanneer wordt gekeken naar de verklaarde variantie dan wordt duidelijk dat de correlatie zwak is. Uit de regressieanalyse komt naar voren dat sociaal kapitaal een significante negatieve bijdrage levert in het verklaren van burenhulp ($Beta=.20, t=-2.13, p < .05$). Hoe hoger de sociale klasse van een persoon, hoe minder burenhulp degene biedt. Het aantal contacten in de buurt ($Beta=.25, t=2.94, p<.01$), de betrokkenheid met de buurt ($Beta=.17, t=2.13, p<.05$) en de diversiteit van de contacten in de buurt ($Beta=.20, t=2.44, p<.05$) leveren een positieve bijdrage in het verklaren van burenhulp.

Tabel 3.

Logistische regressie op het bieden van hulp (N=297).

	B (SE)	OR (CI)
Onafhankelijke variabelen		
Economisch kapitaal	-.064 (.27)	.938 (.550, 1.601)
Cultureel kapitaal	.535 (.32)	1.707 (.909, 3.207)
Sociaal kapitaal	-.049 (.05)	.952 (.870, 1.042)
Aantal contacten buurt	.603 (.284) *	1.827 (1.048, 3.187)
Betrokkenheid buurt	-.199 (.360)	.819 (.405, 1.658)
Diversiteit buurt	-.331 (.31)	.718 (.394, 1.308)
Controlevariabelen		
Vrouw	-.525 (.55)	.591 (.200, 1.750)
Leeftijd	.050 (.022) *	1.051 (1.006, 1.097)
Autochtoon	.073 (.75)	1.076 (.248, 4.661)

* $p < .05$, ** $p < .01$. Odd Ratio's (OR) met 95% CI.**Tabel 4.**

Multipele regressie resultaten voor de voorspelling van het bieden van burenhulp (N=143).

	<i>Coëfficiënten frequentie hulp</i>			
Onafhankelijke variabelen	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>Beta</i>	<i>T</i>
Economisch kapitaal	-.04	.03	.25	-1.53
Cultureel kapitaal	-.01	.036	.17	-.32
Sociaal kapitaal	-.01	.00	.20	-2.13*
Contacten buurt	.00	.03	.25	2.94*
Betrokkenheid buurt	.07	.031	.17	2.17*
Diversiteit buurt	.07	.03	.20	2.44*
Controlevariabelen				
Vrouw	.01	.05	.01	.12
Leeftijd	.00	.00	.11	1.38
Autochtoon	-.04	.07	-.04	-.51
<i>F</i>	4.022**			
<i>R</i> ²	.214			

* $p < .05$, ** $p < .01$.

Hypothese 2: Hoe meer economisch, cultureel of sociaal kapitaal een persoon heeft, hoe groter de kans dat degene hulp biedt bij ADL, IADL of SEA aan een buurtgenoot.

Om te toetsen of er een verband is tussen de drie kapitaalvormen en het type hulp aan burenhulp zijn er wederom multipele regressies uitgevoerd (tabel 5). Er zijn geen significante regressies gevonden voor ADL ($F(9, 141)=1.805, p=.072$), IADL ($F(9, 142)=1.095, p=.370$) en SEA ($F(9, 141)=1.736, p=.086$). Dit betekent dat de kapitaalvormen geen invloed lijken te hebben op het type hulp dat wordt geboden. Hiermee is hypothese twee verworpen.

Tabel 5.

Multipele regressie resultaten voor de voorspelling van het bieden van hulp bij ADL, IADL en SEA (N=151).

Onafhankelijke variabelen	<i>Coëfficiënten ADL</i>				<i>Coëfficiënten IADL</i>				<i>Coëfficiënten SEA</i>			
	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>Beta</i>	<i>T</i>	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>Beta</i>	<i>t</i>	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>Beta</i>	<i>t</i>
Economisch kapitaal	-.08	.04	-.14	-1.77	.06	.09	.06	.73	-.01	.11	-.00	-.05
Cultureel kapitaal	.00	.05	.01	.06	-.01	.09	-.01	-.13	-.02	.12	-.02	-.20
Sociaal kapitaal	-.01	.01	-.16	-1.93	-.02	.02	-.14	-1.62	-.03	.02	-.15	-1.72
Contacten buurt	-.04	.06	-.05	-.59	.08	.12	.06	.70	.19	.16	.10	1.20
Betrokkenheid buurt	.07	.06	.11	1.34	.19	.11	.15	1.70	.19	.14	.11	1.27
Diversiteit buurt	.00	.05	-.00	-.006	.03	.10	.02	.25	.03	.13	.02	.23
Controlevariabelen												
Vrouw	-.14	.09	-.13	-1.64	.10	.17	.05	.56	.41	.27	.15	1.79
Leeftijd	.00	.00	.04	.34	.00	.01	.53	.63	-.02	.01	-.15	-1.86
Autochtoon	-.18	.12	-.12	-1.42	-.03	.25	-.01	-.12	.22	.32	.06	.69
<i>F</i>	1.805				1.095				1.736			
<i>R</i> ²	.103				.065				.100			

* $p < .05$, ** $p < .01$.

Samengevat is hypothese 1 - *hoe meer economisch, cultureel of sociaal kapitaal een persoon heeft, hoe meer hulp degene biedt aan een buurtgenoot* - verworpen wanneer er wordt gekeken naar economisch en cultureel kapitaal. Wanneer wordt gekeken naar sociaal kapitaal in de buurt, bleek er voor het bieden van hulp een significant verschil te zijn bij het aantal contacten en de leeftijd. Uit de multiële regressieanalyse van de respondenten die hulp bieden, blijkt dat sociaal kapitaal negatief samenhangt met burenhulp en dat sociaal kapitaal in de buurt (aantal contacten, betrokkenheid en diversiteit) positief van invloed is op de frequentie van de hulp. Hoewel de correlaties zwak zijn, is hypothese 1 hiermee deels bevestigd.

Hypothese 2 - *hoe meer economisch, cultureel of sociaal kapitaal een persoon heeft, hoe groter de kans dat degene hulp biedt bij ADL, IADL of SEA aan een buurtgenoot* – is geheel verworpen.

CONCLUSIE

Gemeenten zijn sinds de Wmo 2007 verantwoordelijk voor verschillende zorgtaken (Rijksoverheid, 2017). Door de decentralisatie van de zorg wordt er meer beroep gedaan op de sociale omgeving van mensen. (SCP,2017a). Dit onderzoek focust zich op buurtgenoten, omdat zij geen verre afstanden hoeven te overbruggen. Zij kunnen daardoor relatief eenvoudig hulp bieden aan andere buurtgenoten. Er zijn in de literatuur aanwijzingen gevonden dat de sociale klasse waarin iemand zich bevindt een rol speelt bij het bieden van hulp aan burens (CBS, 2016; Koolen, 2014; Levin- Waldman, 2013; Kanne et al., 2013; Veldboer, 2010; SCP, 2009; Foster-Bey, 2008). In dit onderzoek is daarom het effect van het economisch, cultureel en sociaal bezit op het bieden van hulp aan burens onderzocht en wat de verschillen zijn tussen sociale klassen. Aan de hand van de kapitaaltheorie van Bourdieu (1986) was de volgende onderzoeksvraag opgesteld: *In hoeverre hebben economisch, cultureel en sociaal kapitaal van een individu invloed op de hoeveelheid en type hulp die worden geboden aan burens?*

Om de invloed van het economisch, cultureel en sociaal kapitaal te bepalen, is er gebruik gemaakt van kwantitatief onderzoek. Aan de hand van de literatuur zijn er twee hypothesen opgesteld. Hypothese 1 - *hoe meer economisch, cultureel of sociaal kapitaal een persoon heeft, hoe meer hulp degene biedt aan een buurtgenoot* – is gedeeltelijk bevestigd.

Op basis van de literatuur was het lastig vaststellen in hoeverre economisch kapitaal van belang is bij burenhulp. Bij cultureel kapitaal werd in de literatuur vooral gekeken naar het opleidingsniveau en leek het aannemelijk dat vooral hoogopgeleiden burenhulp bieden, omdat zij minder gevoelig zijn voor sociale afstanden (Kanne et al., 2013; Veldboer, 2010; Hipp en Perrin, 2009; Uslaner en Brown, 2005). De resultaten van dit onderzoek laten echter zien dat cultureel kapitaal niet leidt tot burenhulp. Dit kan mogelijk worden verklaard doordat de onderzochte buurt redelijk homogeen is samengesteld en daardoor de sociale afstand onderling laag is. Wellicht dat verschillen tussen laag- en hoogopgeleiden hierdoor niet zichtbaar zijn.

Verder lieten de resultaten zien dat hoe meer contacten iemand in de buurt heeft, hoe meer burenhulp degene biedt. Hiernaast bleek ook dat hoe ouder iemand is, hoe meer burenhulp degene biedt. Dit is in lijn met het onderzoek van Kanne et al. (2013), waarin zij stelden dat het vaak mensen van middelbare leeftijd en ouderen zijn die contacten in de buurt onderhouden. Mogelijk hebben deze mensen meer tijd om hulp te bieden. Een onderbouwde verklaring hiervoor kan echter aan de hand van dit onderzoek niet worden gegeven.

Verder lieten de resultaten zien dat hoe hoger de sociale status van iemand is, hoe minder burenhulp degene biedt. Dit komt overeen met de literatuur, waarin werd gesteld dat mensen met een lage sociale status meer op de buurt georiënteerd zijn en daarom meer burenhulp bieden (Kanne et al., 2013; SCP, 2009). Aanvullend lijkt het dat hoe meer sociaal kapitaal iemand in de buurt heeft (aantal contacten, betrokkenheid en diversiteit), hoe meer hulp degene biedt aan burenhulp. Dit komt eveneens overeen met de literatuur (Kanne et al., 2013; Hipp en Perrin, 2009; SCP, 2009). Kortom lijken de sociale klasse en sociaal kapitaal in de buurt van belang voor de frequentie van burenhulp.

Bij hypothese 2 - *hoe meer economisch, cultureel of sociaal kapitaal een persoon heeft, hoe groter de kans dat degene hulp biedt bij ADL, IADL of SEA* - zijn geen significante verschillen gevonden en is daarom verworpen. In de literatuur was er weinig bekend over burenhulp en de verschillende typen hulp. Men schreef voornamelijk over hulp bij instrumentele activiteiten in het dagelijks leven (IADL), zoals koken, schoonmaken of boodschappen doen. Opvallend is dat de respondenten in dit onderzoek de meeste hulp bieden bij sociaal-emotionele assistentie (SEA), zoals emotionele steun en gezelschap houden. Dit kan worden verklaard door te kijken naar de gemiddelde leeftijd van de hulpontvangers. Gemiddeld zijn de hulpgevers 56 jaar, terwijl de gemiddelde leeftijd van hulpontvangers (slechts) 62 jaar is. Mogelijk hebben de meeste hulpontvangers nog geen hulp nodig bij activiteiten in het dagelijks leven (ADL, bijvoorbeeld wassen en aankleden) of IADL.

Beperkingen

Dit onderzoek kent een aantal belangrijke beperkingen. Ten eerste kon cultureel kapitaal niet volledig worden geoperationaliseerd, omdat er geen geschikt instrument beschikbaar was voor geobjectiveerd cultureel kapitaal. Ten tweede bleek de betrouwbaarheid van zowel economisch als cultureel kapitaal laag en voldeden ADL en IADL niet aan de voorwaarde van homoscedasticiteit. Het is dus niet met zekerheid vast te stellen dat economisch en cultureel kapitaal geen invloed hebben op burenhulp. Mogelijk zijn deze variabelen onbetrouwbaar, omdat er verschillende antwoordschalen zijn gebruikt. Ook kan het geval zijn dat de items qua inhoud te ver uit elkaar liggen (denk aan talen, kranten en kunst). Aanvullend is het ook niet zeker of er geen effecten zijn tussen de kapitaaltvormen en ADL of IADL. Ten derde is er geen methode gebruikt om de kapitaaltvormen samen te voegen en in te delen in nieuwe klassen. Wat als bijvoorbeeld iemand weinig economisch kapitaal bezit, maar juist veel cultureel en sociaal kapitaal heeft? Wegens complexere analyses kon de interactie tussen de kapitaaltvormen niet binnen de perken van dit onderzoek worden onderzocht. Tot slot hebben vooral vrouwen, hoogopgeleiden en mensen tussen de 50 en 65 jaar de vragenlijst ingevuld en bleken mensen met buitenlandse afkomst voornamelijk uit Westerse landen te komen. De onderzoeksgroep is dan ook redelijk homogeen waardoor de generaliseerbaarheid laag is.

Aanbevelingen

Opvallend was dat de respondenten in dit onderzoek de meeste hulp bieden bij SEA. Dit laat zien dat men op elkaar let en bereid is om op sociaal en emotioneel vlak te ondersteunen. Het is mogelijk dat dit deuren opent voor wanneer men meer praktische ondersteuning nodig heeft (ADL of IADL). Voor verder onderzoek is het interessant om dieper in te gaan op hoe de hulp tot stand is gekomen. Ook is het interessant om verder onderzoek te doen naar sociaal kapitaal in de buurt en hoe verschillende doelgroepen meer betrokken kunnen worden. Tot slot zou er ook onderzocht kunnen worden waarom er meer vrouwen dan mannen worden geholpen. Hiervoor zou een verdiepend onderzoek uitkomst bieden.

Tijdens dit onderzoek kwamen een aantal onderzoekstechnische verbeterpunten aan het licht. Ten eerste bleken de vragen met betrekking tot economisch en cultureel kapitaal onbetrouwbaar waardoor de concepten niet goed gemeten konden worden. Er zou dus verder gezocht kunnen worden naar betere instrumenten om deze kapitaaltvormen te meten. Een mogelijkheid is om meer vragen te stellen die op het economisch en cultureel kapitaal ingaan.

Vervolgens kan een factoranalyse beter inzicht geven in welke items goed laden op de factoren. Ook kunnen er meer items worden geselecteerd die qua inhoud dichter bij elkaar liggen en kunnen er gelijke antwoordschalen worden geconstrueerd om de betrouwbaarheid te verhogen. Ten tweede kan er een methode worden gezocht om de kapitaalvormen samen te voegen en in te delen in nieuwe klassen. Tot slot kan er in vervolgonderzoek beter gecontroleerd worden op de samenstelling van de buurt. In dit onderzoek is een buurt geselecteerd die representatief leek voor Nederland, echter bleken er achter relatief veel hoogopgeleiden te wonen. Hiernaast waren vrouwen en mensen tussen de 50 en 65 oververtegenwoordigd. Voor vervolgonderzoek is het interessant om andere (leeftijds)groepen meer te betrekken.

Voor de praktijk kunnen een aantal aanbevelingen worden gedaan. Hoewel aan de hand van dit onderzoek geen harde aannames kunnen worden gedaan over economisch en cultureel kapitaal, lijkt het erop dat deze niet van invloed zijn op burenhulp. Hierop gebaseerd zal beleid gericht op geld, eigendommen, opleidingsniveau of culturele interesses waarschijnlijk geen effect hebben op de frequentie van burenhulp. Gemeenten en buurtorganisaties kunnen burenhulp stimuleren door in te zetten op het sociaal kapitaal in de buurt. Dit blijkt tevens uit het antwoord van respondenten op de vraag waarom zij geen burenhulp bieden: drie op de vier mensen gaven aan geen hulp te bieden, omdat zij geen buurtgenoten kennen die hulp nodig hebben. In buurten met relatief veel mensen van middelbare leeftijd en mensen met een lage sociale klasse zullen er waarschijnlijk minder inspanningen nodig zijn, omdat zij over het algemeen meer op de buurt georiënteerd zijn dan andere groepen. Aansluitend zullen er in buurten met relatief veel jongeren en/of buurten met inwoners met een hoge sociale status waarschijnlijk minder hulp worden geboden. Er kan geëxperimenteerd worden met projecten waarbij aansluiting wordt gevonden bij de verschillende groepen in een buurt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan sportevenementen. Zo blijkt uit het onderzoek van Lammertink en Breedveld (2016) dat 26% van de deelnemers van de Vierdaagse in Nijmegen vaak (en 65% soms) contact hebben met wandelaars die ze daarvoor niet kenden. Door evenementen te organiseren in een buurt waarbij een brede doelgroep zich aangesproken voelt, kan mogelijk het aantal contacten van een persoon binnen de buurt groeien en kan burenhulp worden gestimuleerd. Tot slot zijn er aan de andere zijde de hulpontvangers. Hierbij is opvallend dat er aanzienlijk meer vrouwen dan mannen worden geholpen, terwijl het aannemelijk is dat mannen evenveel hulp nodig hebben. Bij het ontwikkelen van burenhulp zou extra aandacht besteed kunnen worden aan mannen meer gestimuleerd kan worden.

REFERENTIELIJST

- Bochove, M. van, en Verhoeven, M. (2014). *Hulp voor af en toe: Ervaringen van burenhulpvragers en aanbieders in Den Haag Segbroek*. Amsterdam: Faculteit der Maatschappij en Gedragwetenschappen, Universiteit van Amsterdam.
- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. In John G. Richardson (edt). *Handbook of Theory and Research in the Sociology of Education*, New York: Greenwald Press.
- Blokland-Potters, T. V. (1998). *Wat stadsbewoners bindt: sociale relaties in een achterstandswijk*. Kok Agora.0263+
- CBS (2017). *Inkomen*. Verkregen op 8 maart, 2017 van www.cbs.nl.
- CBS (2017a). *Regionale verschillen huizenprijzen nemen weer toe*. Verkregen op 22 mei, 2017 van www.cbs.nl.
- CBS (2017b). *Begrippen*. Verkregen op 10 juni, 2017 van <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen>.
- CBS (2017c). *Bevolking; Kerncijfers*. Verkregen op 4 april, 2017 van www.cbs.nl.
- CBS (2017d). *CBS in de buurt*. Verkregen op 5 april, 2017 van www.cbsindebuurt.nl.
- CBS (2017e). *Gemiddeld inkomen; personen in particuliere huishoudens naar kenmerken*. Verkregen op 4 april, 2017 van www.cbs.nl.
- CBS (2016). *Bijna één op de twee Nederlanders doet vrijwilligerswerk*. Verkregen op 8 maart, 2017 van www.cbs.nl.
- CBS (2016a). *Minder nieuwe, meer tweedehandsauto's verkocht*. Verkregen op 22 mei, 2017 van www.cbs.nl.
- CBS (2014). *Werkzame beroepsbevolking; gemiddeld inkomen (2005-2012)*. Verkregen op 22 mei, 2017 van www.cbs.nl.
- CBS (2012). *Vakanties van Nederlanders 2012*. Verkregen op 21 mei, 2017 van www.cbs.nl.
- Clercq, B. de, Abel, T., Moor, I., Elgar, F. J., Lievens, J., Sioen, I., Braeckman, L. en Deforche, B. (2016). Social inequality in adolescents' healthy food intake. *The European Journal of Public Health*, 27(2), 279-286.
- Eijck, K. van en Kraaykamp, G. (2009). De intergenerationele reproductie van cultureel kapitaal in belichaamde, geïnstitutionaliseerde en geobjectiverde vorm. *Mens en maatschappij*, 84 (2), 177-206.
- Eom, C. S., Shin, D. W., Kim, S. Y., Yang, H. K. en Park, J. H. (2013). Impact of perceived social support on the mental health and health-related quality of life in cancer patients. *Psycho-Oncology*, 22(6), 1283-1290.

- Foster-Bey, J. (2008). *Do Race, Ethnicity, Citizenship and Socio-economic Status Determine Civic-Engagement?* Verkregen op 7 maart, 2017 van www.civicyouth.org.
- Gaag, M. van der, Snijders, T. A. B. en Flag, H. D. (2004). Position generator measures and their relationship to other social capital measures. In Lin, B. en Erickson, B. H.(ed), *Social capital: an international research program*. (27-61). Oxford, Engeland: Oxford University Press.
- Giddens, A. (1975). *The class structure of the advanced societies*. London: Hutchinson.
- Hipp, J.R. & Perrin, A.J. (2009). The Simultaneous Effect of Social Distance and Physical Distance on the Formation of Neighborhood Ties. *City & Community* 8 (1), pp. 5–25.
- Jacobson, N. C., Lord, K. A., & Newman, M. G. (2017). Perceived Emotional Social Support in Bereaved Spouses Mediates the Relationship between Anxiety and Depression. *Journal of Affective Disorders*.
- Kahn, J. R., McGill, B. S., & Bianchi, S. M. (2011). Help to family and friends: Are there gender differences at older ages? *Journal of Marriage and Family*, 73 (1), 77-92.
- Kanne, P., Berg, J. van den en Albeda, H. (2013). *Niet iedereen is toe aan de 'participatiesamenleving*. Verkregen op 5 maart, 2017 van www.tns-nipo.com.
- Klerk, M. de, Boer, A. de, Plaisier, I., Schyns, P., en Kooiker, S. (2015). *Informeel hulp: wie doet er wat?* Verkregen op 4 mei, 2017 van www.scp.nl.
- Koolen, K. (2014). *Arm Rotterdam: De nieuwe armen in de rijke wijken gaan ten onder aan schulden en schaamte*. Verkregen op 10 april, 2017 van www.versbeton.nl.
- Lammertink, N. en Breedveld, K. (2016). *De kracht van de Vierdaagse*. Verkregen op 15 augustus, 2017 van www.ru.nl
- Lapierre, T. A., & Keating, N. (2013). Characteristics and contributions of non- kin carers of older people: a closer look at friends and neighbours. *Ageing and Society*, 33(08), 1442-1468.
- Lawton, M. P., & Brody, E. M. (1969). Instrumental activities of daily living scale (IADL). *Gerontologist*, 9, 179-186.
- Levin-Waldman, O. M. (2013). Income, civic participation and achieving greater democracy. *The Journal of Socio- Economics*, 43, 83-92.
- Lin, C., Li, L., Ji, G., & Jie, W. (2015). Emotional social support and access to care among older people living with HIV in rural China. *International journal of geriatric psychiatry*, 30(10), 1041-1047.
- NAC. (2009). *Caregiving in the U.S*. Verkregen op 7 maart, 2017 van www.caregiving.org.

- Neuman, W. L. (2011). *Social research methods: qualitative and quantitative approaches*. USA: Pearson.
- Pinxten, W., en Lievens, J. (2014). The importance of economic, social and cultural capital in understanding health inequalities. *Sociology of health & illness*, 36(7), 1095-1110.
- Rijksoverheid (2017). *Decentralisatie van overheidstaken naar gemeenten*. Verkregen op 12 maart, 2017 van www.rijksoverheid.nl.
- Salter, A. R., Cutter, G. R., Tyry, T., Marrie, R. A., & Vollmer, T. (2010). Impact of loss of mobility on instrumental activities of daily living and socioeconomic status in patients with MS. *Current medical research and opinion*, 26(2), 493-500.
- Savage, M., Devine, F., Cunningham, N., Taylor, M., Li, Y., Hjellbrekke, J., Le Roux, B., Friedman, S. en Miles, A. (2013). A new model of social class? Findings from the BBC's Great British Class Survey experiment. *Sociology*, 47(2), 219-250.
- SCP (2009). *Toekomstverkenning informele zorg*. Verkregen op 8 maart, 2017 van www.scp.nl/publicaties.
- SCP (2017a). *Zorg en ondersteuning in Nederland*. Verkregen op 27 februari, 2017 van www.scp.nl/publicaties.
- SCP (2017b). *Leefsituatie- index*. Verkregen op 8 maart, 2017 van www.scp.nl/leefsituatie.
- Uslaner, E. M., & Brown, M. (2005). Inequality, trust, and civic engagement. *American politics research*, 33 (6), 868-894.
- Veldboer, A. P. M. (2010). *Afstand en betrokkenheid in de gemengde wijk: over afwijzende en loyale groepen bij stedelijke vernieuwing*. Amsterdam: Off-page.
- Verwey- Jonker Instituut (2006). *Buurtcontact in Leiden Zuidwest*. Verkregen op 20 maart, 2017 van <http://www.verwey-jonker.nl/publicaties>.
- VWS (2009). *Naast elkaar en met elkaar. Brief over de relatie tussen informele en formele zorg*. Den Haag: Ministerie van VWS.
- Weber, M. (1968). *Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology*. New York: Bedminster Press.

BIJLAGE A: UITNODIGINGSBRIEF

Inwoners van Voordorp

Utrecht, 27 juni 2017

Betreft: onderzoek naar burenhulp

Geachte heer/mevrouw,

De laatste jaren wordt de zorg steeds meer lokaal georganiseerd en zijn gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering daarvan. Naast het aanbod van professionele zorg en ondersteuning zijn er ook veel inwoners van Utrecht die elkaar gewoon helpen: familie, vrienden maar ook burenen. We hebben uw buurt gekozen om meer onderzoek te doen naar burenhulp.

Doel van het onderzoek

Het betreft een afstudeeronderzoek aan de universiteit Utrecht en wordt uitgevoerd om meer inzicht te krijgen in burenhulp. Hiervoor worden vragen gesteld over eventuele hulp die wordt geboden, als ook verdiepende achtergrondvragen over uzelf. De uitkomsten ervan kunnen bijdragen aan de verbetering van de ondersteuning van burenhulp.

Uw medewerking

U kunt meedoen als u 18 jaar of ouder bent en woont in Voordorp. Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 8 minuten. Deelnemers aan de vragenlijst blijven volledig anoniem. Dit betekent dat er geen koppeling wordt gemaakt naar uw gegevens zoals uw naam.

Hoe kunt u meedoen?

In deze brief is de vragenlijst bijgevoegd. U kunt de ingevulde vragenlijst per post retour sturen met bijgevoegde envelop met antwoordnummer 3435 (geen postzegel nodig). Een andere mogelijkheid is om de vragenlijst online in te vullen. Dit kan via de website www.utrecht.nl/noordoost, vervolgens klikt u op 'nieuws'. U kunt de vragenlijst tot vrijdag 14 juli 2017 retour sturen.

Vragen

Heeft u vragen of klachten naar aanleiding van deze brief? Dan kunt u contact opnemen met Gina Zoetendaal via g.m.zoetendaal@students.uu.nl

Met vriendelijke groet,

Gina Zoetendaal
Master Arbeid, Zorg en Participatie, Universiteit Utrecht

BIJLAGE B: VRAGENLIJST BURENHULP

Hartelijk dank dat u wilt meedoen aan mijn onderzoek naar burenhulp! In dit onderzoek wil ik graag meer te weten komen over wie de mensen zijn die hulp bieden aan buurtgenoten en de mensen die dit niet doen.

- *Deze vragenlijst is bestemd voor bewoners van de buurt Voordorp en kan door iedereen van 18 jaar of ouder worden ingevuld. Het maakt niet uit wie binnen het huishouden de vragenlijst invult. Het maakt ook niet uit of u wel of geen hulp biedt aan een buurtgenoot.*
- *Deelname aan dit onderzoek is geheel vrijwillig.*
- *Deelnemers aan de vragenlijst blijven volledig anoniem. Dit betekent dat er geen koppeling wordt gemaakt naar uw gegevens zoals uw naam.*
- *U kunt de ingevulde vragenlijst per post retour sturen met bijgevoegde envelop met antwoordnummer 3435 (geen postzegel nodig). Een andere mogelijkheid is om de vragenlijst online in te vullen. Dit kan via de website www.utrecht.nl/noordoost, vervolgens klikt u op 'nieuws'.*
- *U kunt de vragenlijst tot vrijdag 14 juli 2017 retour sturen.*

Graag zou ik eerst iets te weten komen over uzelf.

Vraag 1. Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw

Vraag 2. Wat is uw leeftijd?

_____ jaar oud

Vraag 3. In welk land bent u geboren?

- Nederland
 - Suriname
 - Nederlandse Antillen/Aruba
 - Indonesië
 - Turkije
 - Marokko
 - Ik weet het niet
 - Anders, namelijk:
- _____

Vraag 4. In welk land is uw moeder geboren?

- Nederland
 - Suriname
 - Nederlandse Antillen/Aruba
 - Indonesië
 - Turkije
 - Marokko
 - Ik weet het niet
 - Anders, namelijk
- _____

Vraag 5. In welk land is uw vader geboren?

- Nederland
 - Suriname
 - Nederlandse Antillen/ Aruba
 - Indonesië
 - Turkije
 - Marokko
 - Ik weet het niet
 - Anders, namelijk
- _____

Vraag 6. Wat is uw opleidingsniveau?

- Basisschool
- Lager onderwijs ((speciaal)_basisonderwijs, vmbo, de eerste 3 leerjaren van havo/vwo of mbo -1)
- Beroepsonderwijs (mbo-BOL, mbo-BBL)
- Middelbaar onderwijs (havo/vwo, mbo-2, mbo-3 of mbo-4)
- Hoger onderwijs (hbo of wo)

De volgende vragen gaan over eventuele hulp die u biedt aan een buurtgenoot. Een buurtgenoot is iemand die binnen een straal van 500 meter van uw huis woont. Een familielid wordt in dit onderzoek niet meegerekend als buurtgenoot, ook niet als hij/zij in dezelfde buurt woont.

Vraag 7. Bij welke van de onderstaande activiteiten heeft u één of meerdere buurtgenoten het afgelopen jaar geholpen? (Meerdere antwoorden mogelijk.)

☐ Eten	☐ Boodschappen	☐ Medicijnen
☐ Wassen	☐ Eten klaarmaken	☐ Adviseren
☐ Kleden	☐ Kleding wassen	☐ Aanmoedigen
☐ Toiletteren	☐ Buiten verplaatsen/
Vervoer	☐ Luisterend oor bieden
☐ Verplaatsen in het huis	☐ Huishouden	☐ Morele of emotionele
ondersteuning geven
☐ In/uit bed komen	☐ Financiën	
☐ Telefoneren		
- Anders, namelijk: _____
- Ik heb geen hulp geboden aan een buurtgenoot het afgelopen jaar. → **Als u geen hulp heeft geboden, ga door naar vraag 18.**

Vraag 8. Hoeveel buurtgenoten heeft u het afgelopen jaar geholpen?

_____ buurtgenoot/buurtgenoten

Vraag 9. Hoeveel keer per week gaf u gemiddeld hulp aan één of meerdere buurtgenoten?

_____ keer per week

Vraag 10. Hoeveel uur hulp gaf u gemiddeld per week aan één of meerdere buurtgenoten?

_____ uur per week

Het kan zijn dat u hulp heeft geboden aan meerdere buurtgenoten. Vul in dit geval de onderstaande vragen in voor de buurtgenoot die u het meest heeft geholpen in het afgelopen jaar.

Vraag 11. Wat is het geslacht van de buurtgenoot die u helpt?

- Man
- Vrouw

Vraag 12. Wat is (ongeveer) de leeftijd van de buurtgenoot die u helpt?

_____ jaar oud

Vraag 13. In welk land is uw buurtgenoot geboren?

- Nederland
- Suriname
- Nederlandse Antillen/Aruba
- Indonesië
- Turkije
- Marokko
- Ik weet het niet
- Anders, namelijk:

Vraag 14. In welk land is uw buurtgenoot zijn/haar moeder geboren?

- Nederland
- Suriname
- Nederlandse Antillen/Aruba
- Indonesië
- Turkije
- Marokko
- Ik weet het niet
- Anders, namelijk

Vraag 15. In welk land is uw buurtgenoot zijn/haar vader geboren?

- Nederland
- Suriname
- Nederlandse Antillen/ Aruba
- Indonesië
- Turkije
- Marokko
- Ik weet het niet
- Anders, namelijk

Vraag 16. Kunt u aangeven welke beperkingen de buurtgenoot die u helpt heeft? (Meerdere antwoorden mogelijk.)

- Hij/zij heeft geen beperking
- Een langdurig lichamelijke beperking
- Een tijdelijke lichamelijke beperking
- Dementie of geheugenproblemen
- Een psychische aandoening
- Een terminale ziekte
- Ouderdomsklachten
- Verstandelijke beperking
- Psychosociaal probleem (denk bijvoorbeeld aan conflicten, eenzaamheid of stress)
- Anders, namelijk: _____

Vraag 17. Waarom biedt u hulp aan een buurtgenoot? (Meerdere antwoorden mogelijk.)

- Ik wil iets doen voor een ander.
 - Ik hoop dat anderen dit later ook voor mij zullen doen.
 - Ik doe het om in het gezelschap van anderen te zijn.
 - Ik vind het een leuke tijdsbesteding.
 - Ik wilde graag meer contacten in de buurt.
 - Anders, namelijk: _____
-

Vraag 18. Bent u aangesloten bij een buurtapp of digitale platform dat burenhulp faciliteert? (Meerdere antwoorden mogelijk.)

- Nee
- Ja, ik ben aangesloten bij een buurtapp.
- Ja, ik ben aangesloten bij Wijkconnect.
- Ja, ik ben aangesloten bij Nextdoor.nl.
- Ja, namelijk bij: _____

→ Als u hulp heeft geboden aan een buurtgenoot dan kunt u doorgaan naar vraag 20.

Vraag 19. Waarom biedt u geen hulp aan een buurtgenoot? (Meerdere antwoorden mogelijk.)

- Ik ken geen buurtgenoten die hulp nodig hebben.
 - Er is al andere hulp aanwezig.
 - Mijn gezondheid is slecht.
 - Ik heb geen tijd.
 - Mijn relatie met mijn buurtgenoten is niet goed.
 - Ik kan niet goed de hulp bieden die nodig is.
 - Anders, namelijk: _____
-

Vraag 20. Zou u (meer) hulp willen bieden aan buurtgenoten?

- Ja
- Nee

De volgende vragen helpen om meer over uw achtergrond te weten te komen. De vragen gaan in op uw sociaal netwerk, culturele interesses en tot slot inkomen en vermogen. De volgende vragen gaan over uw sociaal netwerk.

Vraag 21. Heeft u familie, vrienden of kennissen die werkzaam zijn in de volgende functies?

	Ja	Nee
1. Dokter	☐	☐
2. Kok	☐	☐
3. Technicus	☐	☐
4. Hogere ambtenaar	☐	☐
5. Bouwvakker	☐	☐
6. Directeur van een bedrijf	☐	☐
7. Manager	☐	☐
8. Leraar	☐	☐
9. Makelaar	☐	☐
10. Vakbondsmanager	☐	☐
11. Advocaat	☐	☐
12. Monteur	☐	☐
13. Boekhouder/Accountant	☐	☐
14. Wetenschapper	☐	☐
15. Beleidsmaker	☐	☐
16. Muzikant/Artiest/Schrijver	☐	☐
17. ICT-er	☐	☐
18. Politieagent	☐	☐
19. Secretariaatsmedewerker	☐	☐
20. Verzekeringsagent	☐	☐
21. Ploegleider/Voorman	☐	☐
22. Verpleegkundige	☐	☐
23. Boer	☐	☐
24. Vrachtwagenchauffeur	☐	☐
25. Postbezorger	☐	☐
26. Machinist	☐	☐
27. Verkoopmedewerker	☐	☐
28. Ongeschoolde arbeider	☐	☐
29. Schoonmaker	☐	☐
30. Kapper	☐	☐

De volgende vragen gaan over uw sociale contacten in de buurt.

Vraag 22. Hoeveel mensen kent u bij naam in deze buurt?

- 0
- 1
- 2
- 3
- 4-6
- Meer dan 6

In hoeverre bent u het eens met de volgende twee stellingen?

Vraag 23. Ik voel mij sterk betrokken bij deze buurt.

- Helemaal mee eens
- Gedeeltelijk mee eens
- Gedeeltelijk mee oneens
- Helemaal mee oneens

Vraag 24. Ik ga vooral om met mensen in de buurt die op mij lijken (qua culturele achtergrond, religie, normen en waarden).

- Helemaal mee eens
- Gedeeltelijk mee eens
- Gedeeltelijk mee oneens
- Helemaal mee oneens

De volgende vragen gaan over uw culturele interesses.

Vraag 25. Hoeveel talen spreekt u?

- 1
- 2
- 3 of meer

Vraag 26. Hoeveel kranten leest u?

- 0
- 1
- 2 of meer

Vraag 27. Leest u fictieboeken?

- Ja
- Nee

Vraag 28. Heeft u interesse in kunst, zoals schilderen, beeldhouwkunst en film?

- Ja
- Nee

De laatste vier vragen gaan over uw inkomen en vermogen. Herinnering: de vragenlijst is geheel anoniem.

Vraag 29. Wat is uw individueel netto maandinkomen?

- Minder dan €1.200 netto per maand
- €1.200 tot €1.700 netto per maand
- €1.700 tot €2.200 netto per maand
- €2.200 tot €2.700 netto per maand
- €2.700 netto of meer per maand
- Ik weet het niet/Dat wil ik liever niet zeggen

Vraag 30. Bezit u een huis en zo ja, wat is de geschatte waarde?

- Nee, ik bezit geen huis
- Ja, ter waarde van €0 tot €150.000
- Ja, ter waarde van €150.000 tot €250.000
- Ja, ter waarde van €250.000 tot €350.000
- Ja, ter waarde van €350.000 of meer
- Ik weet het niet/Dat wil ik liever niet zeggen

Vraag 31. Bezit u een auto en zo ja, wat is de geschatte waarde?

- Nee, ik bezit geen auto
- Ja, ter waarde van minder dan €1000
- Ja, ter waarde van €1000 tot €2000
- Ja, ter waarde van €3000 tot €4.000
- Ja, ter waarde van meer dan €4.000
- Ik weet het niet/Dat wil ik liever niet zeggen

Vraag 32. Bent u in het bezit van een vakantiehuis, (sta)caravan of camper?

- Ja
- Nee

Tot slot: Heeft u nog opmerkingen of aanvullingen?

Bedankt voor uw deelname! De uitslag wordt in september 2017 bekend gemaakt in de nieuwsbrief van wijkbureau Noordoost.

BIJLAGE C: STRATEGIE VRAGENLIJST

De vragenlijst begint met het onderdeel ‘achtergrondgegevens’, omdat dit makkelijkere vragen zijn waardoor het aantrekkelijker is om de vragenlijst in te vullen. In dit onderdeel is ook gevraagd naar het opleidingsniveau, dat in de literatuur onder geïnstitutionaliseerd cultureel kapitaal valt. Het opleidingsniveau is een veelgebruikte achtergrondvraag. Het is daarom logischer om deze vraag niet bij cultureel kapitaal te behandelen, maar bij de achtergrondvragen.

Voordat er is ingegaan op de hulp, is eerst verduidelijkt wat er in dit onderzoek wordt verstaan onder een buurtgenoot. Een buurt wordt omschreven als een geografische grens die is gegeven door gemeenten (CBS, 2017b). De buurt kenmerkt zich doordat men relatief dichtbij woont en men tegen lage kosten sociale relaties kan onderhouden (Blokland-Potters, 1998). De focus zou dan ook minder op de grenzen gegeven door gemeenten moeten liggen, en meer op de geografische grenzen vanuit het perspectief van bewoners. In dit onderzoek wordt een buurtgenoot daarom gedefinieerd als iemand die binnen een straal van 500 meter rond het huis van de respondent woont. Familieleden die binnen deze straal wonen, worden niet meegerekend als buurtgenoten. De relatie met een familielid is anders dan een relatie met een buurtgenoot, waarbij andere mechanismen van kracht kunnen zijn.

Nadat de begrippen ‘buurt’ en ‘buurtgenoot’ zijn gedefinieerd, wordt er ingegaan op het hulpaanbod. Aan de respondenten is gevraagd bij welke activiteiten zij een buurtgenoot hebben geholpen het afgelopen jaar. Hierbij zijn meerdere antwoordopties gegeven die vallen onder ADL, IADL of SEA. Mensen die aangaven geen hulp te hebben geboden, konden de verdiepende vragen over de hulp overslaan. Vervolgens is er dieper ingegaan op de frequentie van de hulp, omdat dit aansluit bij het type hulp. Vervolgens is de respondent gevraagd om de achtergrondgegevens in te vullen van de buurtgenoot die hij of zij helpt. Om erachter te komen waarom er hulp wordt geboden, is er gevraagd naar de motivatie om te helpen. Hiermee zijn de vragen met betrekking tot hulp afgerond.

Op verzoek van de opdrachtgever, gemeente Utrecht, zijn er twee vragen toegevoegd aan de vragenlijst. De eerste vraag gaat in op het gebruik van digitale platformen die burenhulp faciliteren. De tweede vraag gaat over de bereidbaarheid om (meer) hulp te bieden aan buurtgenoten. Deze vragen zijn verder niet verwerkt in dit onderzoek.

Vervolgens is er ingegaan op de drie kapitaalvormen. Ten eerste is er gevraagd naar het sociaal kapitaal. Aansluitend is er gevraagd naar het sociaal kapitaal in de buurt en de

kwaliteit van dit netwerk, gevolgd door de vragen met betrekking tot cultureel kapitaal. Tot slot zijn er vragen gesteld over het economisch kapitaalbezit. Dit onderwerp is als laatste behandeld, omdat het gevoelige vragen waren en dit respondenten kon afschrikken. Door het aan het einde van de vragenlijst te behandelen, is het voor respondenten aantrekkelijker gemaakt om de vragenlijst toch af te maken. Er is hierbij benadrukt dat de vragenlijst volledig anoniem is.

BIJLAGE D. DATACOLLECTIE-RAPPORT

Dit hoofdstuk betreft een verdiepende analyse van de datacollectie bij deze kwantitatieve onderzoeksmethode. Hierbij komen problemen en oplossingen, ethiek en samenwerking aan bod. Meer informatie over de methode en de kwaliteit van de data is te vinden in het hoofdstuk 'Data en methoden'.

Problemen en oplossingen

Bij de voorbereiding van de datacollectie zijn er een aantal problemen voorgekomen. Hier volgt een beschrijving van de belangrijkste problemen en hoe deze zijn opgelost.

Ten eerste bleek het lastig om economisch, cultureel en sociaal kapitaal te operationaliseren. De onderzoeken naar alle drie de kapitaalkvormen waren vaak incompleet en verschilden in de operationalisering. Bij de onderzoeken naar één van de drie kapitaalkvormen waren de vragenlijsten juist te uitgebreid om over te nemen. Dit probleem is opgelost door de kapitaalkvormen los te koppelen en per kapitaalkvorm te kijken naar de operationalisering die het meest in lijn is met de theorie van Bourdieu (1969).

Ten tweede bleek dat de vragenlijst gevoelige vragen omvatte waarmee de opdrachtgever zich niet wilde identificeren. Dit betrof de vragen over de kapitaalkvormen, welke niet konden ontbreken in dit onderzoek. Als oplossing is er gekozen om enkel uit naam van de universiteit te handelen.

Ten derde was het lastig voorspellen hoe hoog het responscijfer zou zijn. Omdat het onderzoek in relatief korte tijd uitgevoerd moest worden, is er gekozen om de vragenlijst zowel op papier als ook online aan te bieden. De papierenversie kon kosteloos geretourneerd worden door de respondenten. Hoewel het niet controleerbaar is wat het responscijfer was geweest als er een andere methode was gebruikt, kan er wel worden gesteld dat deze methode effectief was. Er zijn 285 vragenlijsten geretourneerd via een antwoordnummer en 64 vragenlijsten online ingevuld.

Het vierde probleem omvatte de kosten en uitvoering van het buurtonderzoek. In Voordorp moesten 1409 huishoudens worden voorzien van een uitnodigingsbrief, vragenlijst en antwoordvelop. Het printen en insteken van deze documenten liep al snel op naar 2000 euro (zonder bezorging). Om de kosten te drukken zijn er offertes aangevraagd voor drukwerk bij verschillende bedrijven. Uiteindelijk is het drukwerk bij twee bedrijven uitbesteed en heeft de onderzoeker de documenten ingestoken en bezorgd. Hiermee is 1300 euro bespaard.

Hiernaast zijn er twee vragen aan de vragenlijst toegevoegd op verzoek van de opdrachtgever, ter compensatie voor het faciliteren van het onderzoek.

Tot slot zorgde de voorgeprogrammeerde vragenlijst ervoor dat er weinig ruimte was voor nuance. Dit werd tevens als tekortkoming genoemd door respondenten. In de eerste instantie wilde de onderzoeker dan ook een *mixed method* onderzoek uitvoeren, zodat er meer inzicht kon worden verkregen in de gegeven antwoorden bij het kwantitatieve onderdeel. Echter was dit niet meer mogelijk door een tekort aan tijd.

Ethiek

In het onderzoek speelden twee ethische kwesties, namelijk anonimiteit en handelingsonbekwaamheid. Anonimiteit was gewenst, enerzijds omdat er gevoelige vragen werden gesteld over bijvoorbeeld het inkomen en anderzijds omdat namen geen toegevoegde waarde hebben voor het onderzoek. Gegeven informatie is om deze redenen niet terug te leiden naar de persoon.

Handelingsonbekwaamheid heeft in dit onderzoek betrekking op de mate van zelfstandigheid van jongeren onder de 18 jaar. Dit is wettelijk vastgelegd om de jongeren te beschermen. Jongeren kunnen wel deelnemen aan onderzoek wanneer zij toestemming hebben van hun ouders. Echter was dit voor dit onderzoek niet gewenst omdat anonimiteit dan niet kon worden gewaarborgd. Hiernaast hebben jongeren vaak een beperkt kapitaalbezit, wat een vertekening kan betekenen bij de resultaten. Om deze redenen zijn jongeren onder de 18 jaar uitgesloten in dit onderzoek. Deze ondergrens is vermeld in zowel de uitnodigingsbrief als ook de vragenlijst.

Samenwerking

In dit onderzoek is er met verschillende partijen samengewerkt, namelijk met de stageorganisatie, masterthesisbegeleider en medestudenten. De stageorganisatie heeft voornamelijk bijgedragen aan de uitvoering van het onderzoek. De stageorganisatie financierde het onderzoek, stelde een website beschikbaar met een link naar de online vragenlijst, nam de geretourneerde antwoordnummers in ontvangst en maakte het mogelijk om een samenvatting van het onderzoek te publiceren in de buurtkrant zodat mensen die hebben deelgenomen inzicht kregen in de resultaten. De onderzoeker maakte hierbij zelfstandig de afspraken met de betrokken afdelingen en reguleerde het proces. De kwaliteit van de samenwerking was goed. De onderzoeker stuurde wekelijks een update over het onderzoek en er werd regelmatig bijeengekomen. Bij obstakels werden er oplossingen

aangedragen door zowel de opdrachtgever als ook de onderzoeker, waarbij keuzes in overleg zijn gemaakt.

De masterthesisbegeleider had een adviserende rol en gaf feedback op het onderzoek tijdens het hele traject. Er werd regelmatig bijeengekomen samen met andere studenten om het proces te bespreken. Daar waar nodig stuurde de masterthesisbegeleider bij. De samenwerking tussen de masterthesisbegeleider en onderzoeker ging over het algemeen goed. Het was lastig om een middenweg te vinden tussen praktijk (de stageorganisatie) en wetenschap (universiteit). De onderzoeker was hierdoor veel bezig met de partijen op één lijn krijgen, wat onder andere het onderzoek vertraagde. Door overleg en verschillende mogelijkheden aan te bieden is het gelukt om alle partijen tevreden te stellen.

Tot slot hebben medestudenten feedback gegeven en geadviseerd over de uitvoering van de analyses. Het omvatte korte, doelgerichte vragen waardoor de samenwerking niet complex was. De onderzoeker heeft hetzelfde voor de medestudenten gedaan. Deze samenwerking ging dan ook goed.

Samengevat zijn er verschillende problemen aan het licht gekomen, waarvan de belangrijkste problemen hierboven zijn beschreven. Mede dankzij de stagebegeleiders, scriptiebegeleider en medestudenten zijn er oplossingen gevonden en was het mogelijk dit onderzoek op een verantwoorde manier uit te voeren.